Martin Vlachynský

PROTI ZÁKAZU NEDEĽNÉHO PREDAJA

INESS

INESS, Bratislava, 2020

Fotografia na obálke: Pixabay

ZHRNUTIE

Zavretie obchodov v nedeľu z dôvodu pandémie COVID19 opätovne umožnilo politikom otvoriť diskusiu o trvalom zavretí obchodných prevádzok v nedeľu. V našej práci argumentujeme, že zavretie prevádzok bude mať negatívne ekonomické dopady v podobe zníženia zamestnanosti, neefektívneho využitia kapitálu, nižších miezd zamestnancov, zvýšenia cezhraničných nákupov a nižšieho spotrebiteľského komfortu. Zákaz nedeľného predaja zvýhodní tých predajcov, ktorí dokážu zákaz legálne obísť a tých, ktorí vďaka svojej veľkosti budú vedieť využiť alternatívne predajné kanály.

Zákaz dobrovoľnej výmeny v nedeľu tiež zasiahne do slobôd občanov Slovenska a znamená krok späť k príkazovej ekonomike, z ktorej sme sa pred 30 rokmi vyslobodili.

ÚVOD

Otázka uzavretia obchodov v nedeľu sa na Slovensku objavuje opakovane už viacero rokov. Prvú letákovú akciu na túto tému spustili kresťanskí odborári v roku 2002. V Národnej rade SR sa o nej hlasovalo v roku 2014 (TASR, 2014), téma sa objavila aj v roku 2016 (obycajniludia.sk, 2016), a živú vodu do témy vlialo aj zavretie obchodov (Kapitánová, 2018) cez štátne sviatky, platné od roku 2017. Na tejto téme nachádzajú vzácnu zhodu (TASR, 2020) aj politickí rivali, keď sa za nedeľný zákaz vyjadruje Smer-SD (dokonca plánuje predložiť vlastný návrh), Oľano, Sme rodina, aj Kotlebovci.

Súčasný stav v Európe

Obmedzenie prevádzkových hodín obchodov v súčasnosti v rôznej miere platí v necelej polovici EÚ, v 13 členských štátoch (Európska komisia, 2017) (pekný prehľad zahŕňajúci aj nečlenské štáty je dostupný aj na webe 4liberty). Z toho v 7 štátoch platí všeobecný zákaz v nedeľu. Dva štáty (Rakúsko, Španielsko) majú okrem národných obmedzení aj regionálne. Všetky štáty na obmedzenia uplatňujú aj rôzne výnimky. Tie sa často týkajú:

- turistických oblastí
- rôznych podujatí
- predajnej plochy obchodu
- umiestnenia obchodu (železničné stanice a pod.)
- obsadenia personálom (obsluha tvorená priamo majiteľom má často výnimku)
- predávaného tovaru (kvetinárstva, predaj pečiva, záhradníctva...)
- poskytovaných služieb (napríklad poľské obchody Žabka sú otvorené aj cez sviatky (Bill, 2019) vďaka rozšíreniu ich ponuky o poskytovanie služby výdaja balíkov, ktorá nebola zakázaná)
- obmedzenie len na konkrétne hodiny niektorého dňa.

Žiadny štát neuplatňuje zákaz na online predaj, hoci výnimočne sa vyskytuje obmedzenie fyzického výdaja takéhoto tovaru.

Téma nie je otvorená len na Slovensku, viacero štátov si prechádza, alebo prešlo sprísňovaním zákazu (Poľsko, kde však sprísňovanie naráža na rastúci odpor (Wilczek, 2020)), alebo naopak jeho zjemňovaním - v okolí napríklad Maďarsko (ČTK, 2016). Obchody však napríklad ostali otvorené v nedeľu v Litve, kde zatvorenie nenašlo dostatočnú politickú podporu.

Ekonomické dopady zákazu

Diskusia o zákaze nedeľného predaja sa pohybuje v sociálnej, spoločenskej či ekonomickej rovine. My sa zameriame najmä na ekonomické efekty.

Dopad na zamestnanosť

Paradoxne, práve negatívny dopad regulovaných otváracích hodín na zamestnanosť je v ekonomickej literatúre popísaný najlepšie. Nie je ťažké si predstaviť, prečo je to tak. V maloobchode v čoraz väčšej miere dominujú

veľké obchodné reťazce, ktorým ostáva len malý manévrovací priestor ovplyvniť svoje otváracie hodiny počas pracovného týždňa v prípade, že budú musieť v nedeľu zavrieť. Výpadok nedeľného predajného času sa nedá nahradiť predĺžením otváracej doby z 22. na 23. hodinu v pracovné dni. **V slovenských podmienkach znamená nedeľný zákaz zánik zhruba 600 pracovných hodín ročne na 1 pozíciu v obchode.** V prípade fiktívneho nákupného centra s 50 prevádzkami, z ktorých každá má priemerne 3 pozície, to znamená zánik 90 000 pracovných hodín ročne, čo predstavuje zhruba tretinový pokles 45 pracovných miest na plný úväzok.

Môžeme sa odvolať na početnú literatúru. V priebehu posledných 20 rokov sa v Európe odohralo viacero deregulačných reforiem otváracích hodín, ktoré umožnili ekonómom pozrieť sa na konkrétne dáta. Nám tieto štúdie umožňujú pozrieť sa na výsledky obrátenou optikou: aký efekt by mohlo mať zavedenie regulácie otváracích hodín. Napríklad deregulácia z rokov 2006-2007 v niektorých spolkových krajinách v Nemecku znamenala zvýšenie zamestnanosti (Paul, 2016) v sektore o 2,1 % oproti zvyšným spolkovým krajinám. Deregulácia otváracích hodín v 90-tych rokoch v Holandsku podľa OECD (OECD, 1999) vytvorila 7-15 000 nových pracovných miest. Nie je však dôležité len to, koľko pracovných miest, ale aj aká je ich forma. Niektoré štúdie nepredpokladajú nárast celkovej zamestnanosti v ekonomike (napríklad v Anglicku - Williamson, 2006), no po uvoľnení nedeľného predaja predpokladajú nárast flexibilných typov kontraktov (čiastočný úväzok), z ktorých benefitujú špecifické skupiny obyvateľov, ako sú matky s malými deťmi, pracujúci dôchodcovia a podobne. Tento predpoklad na dátach potvrdzuje aj spomínaná nemecká štúdia.

Pre argumentáciu nemusíme postupovať štúdiou za štúdiou. Túto prácu za nás spravili v analýze z roku 2015 autori Genakos a Danchev, keď zmapovali 7 deregulačných reforiem otváracích hodín v Európe z obdobia 1999 - 2013 a porovnali ich výsledky s krajinami, kde sa pravidlá nemenili. Ich záver: „**našli sme zásadné a robustné dôkazy celkového pozitívneho dopadu [deregulácie] na zamestnanosť**" Tento nárast bol spôsobený nielen najímaním nových zamestnancov existujúcimi predajcami, ale aj vznikom úplne nových predajcov: "Zaznamenali sme čistý nárast počtu firiem naprieč 16 podsektormi maloobchodu." V 38-miliónovom Poľsku odhadla konzultačná spoločnosť PwC (PwC, 2016) stratu pracovných miest z dôvodu zákazu nedeľného predaja na úrovni 36-85 000 miest. **Strata pracovných miest je tak najväčším a zároveň dátami najlepšie podloženým efektom obmedzenia otváracích hodín v maloobchode.** Podľa údajov spoločnosti Trexima, ktoré majú autori k dispozícii, sa v maloobchode v roku 2019 v nedeľu odpracovalo (po odpočítaní čerpacích staníc) 6 613 000 hodín. To je ekvivalent zhruba 3 300 štandardných pracovných úväzkov.

Dopad na príjmy zamestnancov

Okrem väčšej ponuky pracovných pozícií a ich vyššej flexibility pre zamestnanca znamená nedeľný predaj aj vyšší príjem. Tu sa už môžeme pozrieť priamo na slovenské dáta. Podľa údajov od spoločnosti Trexima dosahuje priemerný príplatok za prácu v nedeľu v kategórii Maloobchod v nešpecializovaných predajniach sumu 29 eur mesačne (rok 2019), pričom priemerne zamestnanec odpracuje v nedeľu 11 hodín mesačne (viď nižšie) a v kategórii Maloobchod s potravinami, nápojmi a tabakom v špecializovaných predajniach je to až 37 eur za 23 nedeľných hodín mesačne. Inými slovami, **zamestnanci za výmenu 1-2 voľných nedelí za iný voľný deň v týždni získajú dodatočných 30-40 eur ku mzde, čo v prípade nižších príjmových skupín** (ktoré v maloobchode prevažujú) **nie je zanedbateľná čiastka.**

Dopad na spotrebiteľa

Očividným dopadom na spotrebiteľa je zníženie komfortu zúžením dostupných hodín na nákup. Vyčíslenie tohto nákladu nie je jednoduché, no pokúsili sa oň autori britskej štúdie z Indepen (Williamson, 2006). Tí prišli

k záveru, že čistý súčasný náklad zákazu nedeľného predaja by za dvadsať rokov dosiahol zhruba osem miliárd libier. Tieto náklady vyplývajú z časových strát spôsobených väčším počtom ľudí v obchodoch, na príjazdových cestách, ale aj zhoršenou koordináciou s ostatnými aktivitami. Bolo by príliš trúfalé prevádzať toto číslo do slovenskej reality, preto ho nechávame ako ilustráciu toho, že aj tento efekt má svoje náklady. Tieto náklady nebudú rozložené na všetkých spotrebiteľov rovnomerne. Najviac utrpia tí spotrebitelia, ktorí majú obmedzené možnosti plánovať si nákupy mimo víkendov. Teda napríklad zdravotné sestry či lekári pracujúce na smeny, zamestnanci v neštandardných časoch, alebo rodičia malých či školopovinných detí.

Dopad na ceny tovarov

Z pohľadu cien tovarov stoja proti sebe dve teórie. Jedna predpokladá nárast konkurencie (napríklad vďaka možnosti zákazníkov lepšie optimalizovať svoje nákupy, či väčšieho množstva prevádzok). Empiricky sa pokles cien po deregulácii otváracích hodín potvrdil napríklad v Nemecku (Reddy, 2012). Druhá teória predpokladá väčšiu schopnosť diferenciácie obchodov vďaka väčšej flexibilite otváracích hodín, ako aj zvýšenie nákladov (viac zamestnancov) a z toho vyplývajúce zvýšenie cien (Inderst – Irmen, 2005) po deregulácii. Vyššie spomínaná štúdia 7 reforiem prišla k záveru, že dopad na ceny nie je jednoznačný.

Dopad na maloobchod

Efekt na maloobchod ako taký nie je ťažké si domyslieť. Na základe celoeurópskeho prieskumu (Európska komisia, 2017) z roku 2017 medzi obchodníkmi vyšlo obmedzenie otváracích hodín ako tretia najväčšia prekážka pre obchodníkov (spomedzi 16 rôznych prekážok), hneď po finančných prekážkach (dane a poplatky) a obmedzeniach predaja tovarov (alkohol, lieky, tabak...). Pre niekoho možno prekvapivo boli obmedzenia otváracích hodín väčším problémom pre malé a stredné maloobchodné podniky, ako pre veľké. Teoretická literatúra pritom predpokladá, že z uvoľnenia otváracích hodín budú viac profitovať veľké prevádzky, hlavne v prípade, ak sú ekonomicky efektívnejšie ako malé (viď napr. Wenzel, 2011). Je však možné, že rýchlo postupujúca elektronizácia a silnenie reťazcov (vrátane virtuálnych, ktoré združujú nezávislých obchodníkov) tento efekt vymazáva. Rozvoj služieb, akými sú rôzne výdajne, boxy, či kuriérske služby znižuje negatívny efekt nedeľného zákazu pre tých, ktorí ich dokážu využiť – a to sú spravidla práve väčší obchodníci. Je preto pravdepodobné, že v závislosti od svojho obchodného modelu sa niektorí obchodníci môžu postaviť aj za zákaz nedeľného predaja, pretože im takýto zákaz poskytne konkurenčnú výhody oproti tým, ktorí na nedeľný predaj kladú väčší dôraz (typicky nákupné centrá, ktorým sa víkendy starajú o podstatnú časť obratu), no sektor ako celok zákazom utrpí.

Potenciálny efektom nedeľného zákazu je pokles tržieb. Štúdie ukazujú, že uvoľnením regulácií prichádza aj k miernemu nárastu celkových tržieb, hoci dáta nie sú jednoznačné a nárast tržieb nie je vo všetkých kategóriách tovarov. V niektorých krajinách deregulácia otváracích hodín neviedla k nárastu objemu tržieb, niekde sa tržby zvýšili zhruba o 5 % (Švédsko) a niekde aj o viac ako 10 % (niektoré prípady v USA, viď ďalšie detaily v štúdii Genakos a Danchev). Vzhľadom k veľkosti Slovenska (a teda blízkosti okolitých krajín) je namieste predpoklad posilnenia cezhraničných nákupov v prípade nedeľného uzavretia obchodov. To sa bude týkať najmä nákupov v Česku a Maďarsku, kde je v blízkosti hraníc viacero väčších sídel, v ktorých sa dá spojiť nákup s turizmom. Doterajšie skúsenosti so štátnymi sviatkami a cezhraničnými nákupmi ukazujú nárazové nárasty (Pravda, 2019) v rádoch stoviek tisíc eur za deň. Ak by sa táto situácia opakovala nielen pred sviatkami, ale aj pred každou nedeľou, veľmi zjednodušene by sme nárast cezhraničného obchodu mohli odhadnúť na jednotky miliónov eur ročne. To by len na DPH znamenalo zníženie výberu v ráde niekoľko sto tisíc eur.

Ďalším dopadom nedeľného zákazu je znížená efektivita maloobchodných podnikov. Tá má najmä dva zdroje.

Tým prvým je zhoršené riadenie zásob, najmä v prípade potravín a iných tovarov rýchlo podliehajúcich skaze. Uzavretie obchodu zvýši tlak na výpredaj tovarov s končiacou zárukou pod cenu, ich zníženú dostupnosť tesne pred voľným dňom a zvýšenú mieru odpisov. Tento efekt sa v literatúre objavuje väčšinou len námatkovo, upozornením na existenciu fixných nákladov (štúdia Indepen, či staršia štúdia Kay a Morris, 1987), nemali by sme ho však podceniť.

Druhým zdrojom sú nižšie výnosy kapitálových investícií do obchodných priestorov, ktoré predstavujú nemalý vstupný náklad (Košický Aupark 93 miliónov eur, Bory Mall 125 miliónov eur...). Najmä v prípade nákupných centier, ktoré nedokážu výpadok víkendových tržieb kompenzovať cez týždeň, nedeľný zákaz znamená, že 1/7 času stoja budovy a stroje nevyužité. Zároveň je nutné vynakladať v nedeľu aj časť prevádzkových nákladov (kúrenie, stráženie, osvetlenie...), čo ďalej znižuje efektívnosť.

Pre porovnanie - ako by sa na Slovensko pozerali investori, ak by napríklad automobilky museli byť v nedeľu povinne zavreté? Hoci na Slovensku stále prevažuje historická tradícia pozerať na obchodníka s dešpektom, obchod produkuje hodnoty rovnako, ako automobilka, či oceliareň (viď autorov komentár „Automobilky dobré, obchodníci zlí" (Vlachynský, 2018)).

Spoločenské dopady zákazu

Častým argumentom je podpora „spoločného" či „kvalitnejšieho" prežívania nedele. Ekonómovi sa príliš neprísluší rozoberať argumenty ako je kvalita rodinného života, či kultúrna úroveň nedeľného popoludnia. V aktuálnej debate je to však neoddeliteľné od ekonomických argumentov, preto venujeme niekoľko odstavcov aj tejto téme.

V prvom rade, **politici navrhujúci nedeľný zákaz nepredstavili žiadnu merateľnú oporu svojich tvrdení.** Koľko času trávime v nedeľu v obchodoch? Je tento čas strávený v obchode na úkor rodinnej oslavy, výletu do prírody, či za kultúrnou pamiatkou, alebo naopak je završením takejto rodinnej aktivity? Akú časť zamestnancov pracujúcich v nedeľu tvoria napríklad študenti, pre ktorých je nedeľná práca výhodou a šancou, nie trestom? Prečo je v poriadku ísť v nedeľu do obchodného centra do kina, či na kávu, ale kúpiť si pred tým topánky je neprijateľné a musí to byť zakázané zákonom?

Už spomínané dáta spoločnosti Trexima ukazujú, že na Slovensku bolo v roku 2019 zhruba 2 050 000 zamestnancov. V nedeľu ich pracuje zhruba 365 000, teda 18 %. Z týchto 18 % len jedna sedmina pracuje v maloobchode, presnejšie 47 400 ľudí. Ostatní pracujú v priemysle, poľnohospodárstve, či iných službách ako maloobchod. Zároveň to samozrejme neznamená, že pracujú každú nedeľu. Priemerne títo zamestnanci strávia 12,7 hodiny nedeľnou prácou mesačne, teda len o 40 minút viac ako jednu 12-hodinovú smenu. V rámci podskupiny „nešpecializovaných predajní" (termín pod ktorým sa ukrývajú predajne hyper- a supermarketového typu) je to ešte menej, len 11,2 hodiny. **Väčšina tak pracuje len jednu nedeľu v mesiaci**. V prípade 12-hodinových smien sa pri plánovaní dochádzky väčšinou uplatňuje princíp dlhého a krátkeho týždňa, vďaka ktorému majú títo zamestnanci síce dlhší pracovný deň, **ale aj viac voľných dní do mesiaca.**

Dáta ukazujú, že len 2,3 % všetkých zamestnancov na Slovensku pracuje v nedeľu v maloobchode a to zhruba raz do mesiaca. Polovica týchto ľudí pracuje v nešpecializovaných predajniach, druhá polovica pracuje v maloobchodných prevádzkach špecializovaného typu. Medzi ne patria aj benzínové pumpy, predajne s tovarom pre kultúru a rekreáciu. Časti z nich by sa zákaz nedeľného predaja netýkal, reálne by tak zasiahol menší počet zamestnancov ako 47 000. Na mieste je preto otázka, prečo sa obmedzenie zameriava práve na túto malú skupinu zamestnancov. Pri niektorých povolaniach, ako sú zdravotníci, polícia, obsluha

nevypínateľných strojov a zariadení (hutnícke pece, priehrady) je nevyhnutnosť nedeľnej práce jasná. Prečo však trestať (alebo odmeňovať, podľa vášho politického výkladu situácie) len maloobchod? V nedeľu môžu byť zavreté aj pohostinstvá, reštaurácie, kiná, no napríklad aj automobilky a ďalšie priemyselné podniky. Prekážky k ich zavretiu sú len ekonomické, nie technické – a sú také isté, ako v maloobchode. **Ťažko možno argumentovať, že nedeľná práca v obchode škodí rodinnému životu viac, ako nedeľná práca za pásom vo fabrike.**

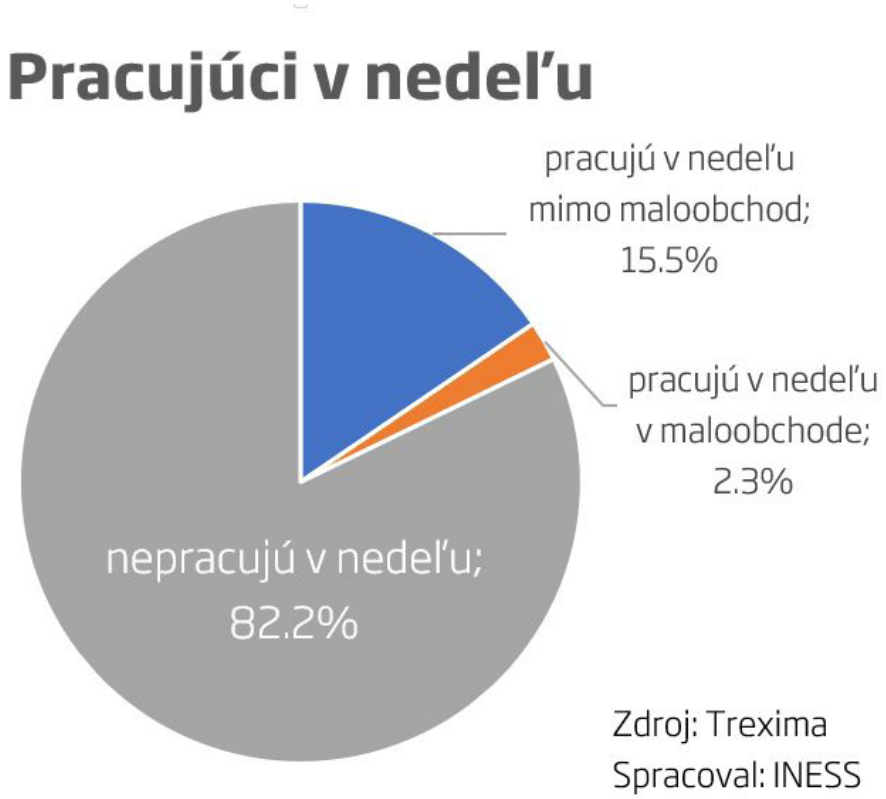

Zákaz nedeľného predaja pritom môže spôsobiť komplikácie práve tým zvyšným 320 000 zamestnancom v iných odvetviach, pracujúcim aj cez víkendy. Možnosti nakúpiť si vo vhodnej dobe sa pre nich obmedzia. Aj mnohí zamestnanci pracujúci v štandardných časoch by krátky zvyšok utorkového či štvrtkového večera po ťažkej smene možno radšej strávili s rodinou, než behaním po obchodoch a radi si nakúpia cez víkend, počas rodinného výletu, hlavne ak bývajú a aj pracujú v obci vzdialenejšej od mesta. Nehovoriac o tom, že mnohé nákupy (najmä záhradkárskeho a chalupárskeho charakteru) majú vyslovene víkendovú podobu a zrušením nedele tak možnosť nakúpiť klesne o polovicu.

Nedeľný zákaz a Pandorina skrinka

Politici radi postupujú salámovou metódou. Voličom odkrajujú zdanlivo malé a požívateľné kolieska regulácií, daní, zákazov a príkazov. Na tie však nadväzujú ďalšie a ďalšie. Diskusia o nedeľnom zákaze je toho dobrým príkladom. Obchody sa v nedeľu zavreli kvôli veľkému tlaku na zamestnancov v obchodoch v prvých dvoch--troch týždňoch pandémie. No davy v obchodoch dávno opadli a nedeľný zákaz nevysvetlene ostáva ďalej. Viaceré štáty v Nemecku naopak zrušili nedeľné zákazy, aby znížili koncentráciu kupujúcich a tým aj riziko nákazy. Z dočasného zákazu sa na Slovensku má stať zákaz trvalý, vírus – nevírus.

Aj tí, ktorým nedeľný zákaz predaja nevadí, by si mali uvedomiť, že každá regulácia je pôdou pre ľahší zrod ďalšej obmedzujúcej regulácie.

Zhrnutie

Vychádzajúc z ekonomickej literatúry, ako aj z viacerých príkladov deregulácie otváracích časov obchodov v rôznych štátoch konštatujeme, že zákaz nedeľného predaja bude mať nasledujúce efekty rôznej sily:

- Zníženie zamestnanosti (výrazný efekt)
- Zníženie dostupnosti čiastočných úväzkov (výrazný efekt)
- Zníženie čistej mzdy zasiahnutých zamestnancov (výrazný efekt)
- Nižšie tržby a nižší výber DPH (nízky efekt)
- Menej efektívne využitie kapitálu (stredný efekt)
- Zmena cien niektorých produktov smerom hore aj dole (nízky efekt)
- Zánik niektorých obchodníkov (nízky efekt)
- Vyššie vedľajšie náklady pre spotrebiteľov (stredný efekt)

Záver

Ako naznačuje teória aj prax, obmedzenie nedeľného predaja má jednoznačné negatívne ekonomické dopady. Tie zasiahnu zamestnancov v maloobchode, investorov v maloobchode aj samotných zákazníkov. Spoločenská užitočnosť takéhoto zákazu nie je jasne vysvetlená a nie je podporená žiadnymi dátami. Preto INESS odporúča takýto návrh odmietnuť.

Zdroje

1. BILL, Stanley: notesfrompoland.com: Government considers changes to close Sunday trading ban loophole, 2019. https://notesfrompoland.com/2019/11/03/government-considers-changes-to-close-sunday-trading-ban-loophole/

2. ČTK: Pravda: Maďarsko sa chystá rýchlo zrušiť zákaz nedeľného predaja, 2016. https://ekonomika.pravda.sk/ludia/clanok/389606-madarsko-sa-chysta-rychlo-zrusit-zakaz-nedelneho-predaja/

3. DANCHEV, Svetoslav – GENAKOS, Christos: Evaluating the impact of Sunday trading deregulation, 2015. https://www.researchgate.net/publication/273314127_Evaluating_the_impact_of_Sunday_trading_deregulation

4. Európska komisia: Operational restrictions in the retail sector, 2017. https://ec.europa.eu/docsroom/documents/31204/attachments/1/translations/en/renditions/native

5. INDERST, Roman – IRMEN, Andreas: European Economic Review vol. 49: Shopping hours and price competition, 2005. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0014292103001041

6. KAPITÁNOVÁ, Tatiana: tovarapredaj.sk: Zatvoria sa predajne aj v nedeľu?, 2018. https://www.tovarapredaj.sk/2018/10/08/ako-si-susedia-nezvykaju-na-obmedzenie-predaja/

7. KAY, J.A. – MORRIS, C.N.: The Journal of Industrial Economics, vol. 36: The Economic Efficiency of Sunday Trading Restrictions, 1987. https://www.jstor.org/stable/2098407?seq=1

8. LFMI: 4liberty.eu: Retail Opening Hours in Europe: Regulation That Fails, 2018. http://4liberty.eu/retail-opening-hours-in-europe-regulation-that-fails/

9. Obycajniludia.sk: Podľa poslancov za hnutie OĽANO-NOVA si v nedeľu zaslúži voľno každý, 2016. https://www.obycajniludia.sk/aktualita/podla-poslancov-za-hnutie-olano-nova-si-v-nedelu-zasluzi-volno-kazdy/

10. OECD: OECD Reviews of Regulatory Reform: Regulatory Reform in the Netherlands 1999, 1999. https://www.oecd-ilibrary.org/governance/oecd-reviews-of-regulatory-reform-regulatory-reform-in-the-netherlands-1999_9789264173774-en

11. PAUL, Annemarie: European Economic Review vol. 80: After work shopping? Employment effects of a deregulation of shop opening hours in the German retail sector, 2016. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0014292115001312

12. Pravda: Prečo Slovákov nakupovanie v zahraničí láka menej?, 2019. https://uzitocna.pravda.sk/spotrebitel/clanok/517873-preco-slovakov-nakupovanie-v-zahranici-laka-menej/

13. PwC: Skutki zakazu handlu w niedzielę dla centrów handlowych i całej branży, 2016. https://prch.org.pl/pl/baza-wiedzy/104-handel-w-niedziele/124-raport-pwc-analiza-skutkow-wprowadzenia-zakazu-handlu-w-niedziele

14. REDDY, Karthik: Economic Affairs: Price effects of shopping hours regulation: Evidence from Germany, 2012. https://www.researchgate.net/publication/227372115_Price_effects_of_shopping_hours_regulation_Evidence_from_germany

15. TASR: NR SR: O zákaze nedeľného predaja v supermarketoch rozhodnú poslanci v septembri, 2014. https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=udalosti/udalost&MasterID=53187

16. TASR: SME: Smer chce definitívne zatvoriť obchody počas nedieľ, 2020. https://ekonomika.sme.sk/c/22404464/smeraci-chcu-s-kotlebovcami-zdruzit-konzervativnych-poslancov-navrhuju-zakaz-nedelneho-predaja.html

17. Trexima: Štvrťročný výkaz o cene práce ISCP (MPSVR SR)1-04, údaje za rok 2019, výpočty Trexima Bratislava,

18. VLACHYNSKÝ, Martin: Hospodárske noviny: Automobilky dobré, obchodníci zlí, 2018. https://iness.sk/sk/automobilky-dobre-obchodnici-zli

19. WENZEL, Tobias: Scandinavian Journal of Economics 113: Deregulation of Shopping Hours: The Impact on Independent Retailers and Chain Stores, 2011. https://www.researchgate.net/publication/47646746_Deregulation_of_Shopping_Hours_The_Impact_on_Independent_Retailers_and_Chain_Stores

20. WILCZEK, Maria: notesfrompoland.com: Growing opposition to Poland's Sunday trading ban as it comes into full effect, 2020. https://notesfrompoland.com/2020/02/18/growing-opposition-to-polands-sunday-trading-ban-as-it-is-fully-rolled-out/

21. WILLIAMSON, Brian – HARGREAVES, John – BOND, Justine – LAY, Helen: The economic costs and benefits of easing Sunday shopping restrictions on large stores in England and Wales, 2006. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/36765/easing_Sunday_shopping_restrictions_on_large_stores_in_England_and_Wales.pdf

Kontakt:
Martin Vlachynský
martin.vlachynsky@iness.sk

Vydal: INESS – Inštitút ekonomických a spoločenských analýz
www.iness.sk

Autor: Martin Vlachynský
Grafický dizajn: Mona Múza
Rok vydania: 2020

www.iness.sk